

Werk in uitvoering bij pensioenfondsen 2020

*Inzicht in de pensioenbeheer-,
vermogensbeheer- en
transactiekosten van Nederlandse
pensioenfondsen.*

10 september 2020

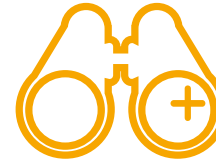
p05

Samenvatting
resultaten

p19

Detailanalyse 2019
+ Inzicht in kosten
pensioen- en
vermogensbeheer

p36

Effect premie
en behaald
rendement op
dekkingsgraad
2019

p09

Algemene trends

p30

Verantwoording
+ Toelichting,
vergelijking en
oordeelsvorming in
het bestuursverslag

p40

Contactinformatie
+ Gebruik van ons
werk

1.0 Inleiding

Voorwoord

Hierbij bieden wij u het LCP rapport “Werk in uitvoering bij pensioenfondsen 2020” aan. Dit rapport geeft een overzicht van de door Nederlandse pensioenfondsen gemaakte uitvoeringskosten, vermogensbeheerkosten en transactiekosten en van de gerealiseerde rendementen.

Deze negende editie van ons rapport bevat een analyse van de gemaakte uitvoeringskosten in 2019. De resultaten zijn gebaseerd op [199 \(deel-\)jaarverslagen](#), inclusief 25 kringen van 6 algemeen pensioenfondsen. Hiermee hebben we de prestaties van nagenoeg alle pensioenfondsen geanalyseerd en in beeld gebracht.

Het interpreteren van de resultaten dient behoedzaam te gebeuren. Immers, ieder pensioenfonds is anders. Het is belangrijk dat de pensioenfondsen in hun bestuursverslag het financiële verslag inkleuren op basis van het gekozen beleid, de uitgevoerde activiteiten en het oordeel van het bestuur over de daarmee behaalde resultaten. In aanvulling op het cijfermatig inzicht wordt daarom in dit rapport ook een beeld gegeven van de mate waarin door pensioenfondsen verantwoording is afgelegd over de gemaakte kosten.

We kunnen in dit rapport alleen op hoofdlijnen inzicht geven in de kosten die door pensioenfondsen gemaakt worden. Individuele pensioenfondsen kunnen een specifieke kostenbenchmarkrapportage aanvragen (meer informatie op onze [website](#)). Indien u meer informatie over dit rapport of onze kostenbenchmark wenst, dan kunt u uiteraard contact met ons opnemen.

Jeroen Koopmans
Partner
LCP Netherlands

De pensioenbeheerkosten per deelnemer namen in 2019 met 1,3% toe, wat op totaalniveau leidde tot € 34 miljoen hogere kosten. De totale vermogensbeheerkosten namen ook toe, en zijn met € 7,9 miljard ofwel 0,55% van het vermogen verreweg de grootste kostenpost van pensioenfondsen. Het rendement in 2019 bedroeg 17,6%.

De kosten blijven hoog ten opzichte van de kosten in beschikbare premieregelingen bij PPI's en verzekeraars. Het verschil kan voor een groot deel worden verklaard door prestatievergoedingen, waarmee in 2019 weer ruim € 2 miljard ofwel 0,14% van het vermogen gemoeid was. Ook spelen illiquide beleggingen bij pensioenfondsen een rol.

De kostenparagraaf in het jaarverslag 2019 geeft meer inzicht dan we in voorgaande jaren hebben gezien: meer fondsen benoemen redenen waarom kosten zijn toegenomen of afgenomen, en ook meer pensioenfondsen hebben een benchmark van de kosten opgenomen in het jaarverslag. Wel blijft het verbazingwekkend om te constateren dat 1/3^e van de fondsen nog steeds niet de voorgeschreven richtlijnen volgt bij het rapporteren over kosten. De LCP Kostenbenchmark kan pensioenfondsen helpen bij de kostenverantwoording en daarbij inzicht geven in de kosten en rendementen ten opzichte van vergelijkbare fondsen.

2.0 Samenvatting resultaten

2.1 Samenvatting resultaten

Representatief: karakteristieken van pensioenfondsen in onderzoek

Karakteristieken	2019	2018
 Aantal pensioenfondsen (incl. APF-kringen)	199	208
 Aantal actieven + pensioengerechtigden (procentueel t.o.v. vorig jaar)	9.321.825 (+2,3%)	9.116.276 (+3,0%)
 Gemiddeld pensioenvermogen (procentueel t.o.v. vorig jaar)	€ 1.444 miljard (+8,6%)	€ 1.330 miljard (+2,3%)

De cijfers over 2018 zijn voor de vergelijkbaarheid gebaseerd op dezelfde fondsen als geanalyseerd in 2019. Het verschil van 9 fondsen wordt als volgt verklaard. Voor 2 fondsen was nog geen (compleet) jaarverslag beschikbaar. 10 fondsen zijn verdwenen door overdracht naar een verzekeraar, een bedrijfstakpensioenfonds of een gedeelde kring bij een algemeen pensioenfonds. 3 fondsen waren vorig jaar niet meegenomen omdat toen het jaarverslag 2018 niet tijdig beschikbaar was. Deze fondsen zijn nu wel meegenomen.

2.2 Samenvatting resultaten

Bevindingen: € 34 miljoen hogere kosten pensioenbeheer in 2019

Pensioenbeheer		2019	2018
	Totale pensioenbeheerkosten <i>(procentueel t.o.v. vorig jaar)</i>	€ 985 miljoen <i>(+3,5%)</i>	€ 951 miljoen <i>(-1,3%)</i>
	Pensioenbeheerkosten p.p. <i>(procentueel t.o.v. vorig jaar)</i>	€ 106 <i>(+1,3%)</i>	€ 104 <i>(-4,2%)</i>
	Pensioenbeheerkosten p.p. excl. ABP en PFZW <i>(procentueel t.o.v. vorig jaar)</i>	€ 134 <i>(+3,2%)</i>	€ 130 <i>(-4,1%)</i>

2.3 Samenvatting resultaten

Bevindingen: kosten vermogensbeheer € 497 miljoen toegenomen, wel daling van 0,56% naar 0,55% van het vermogen

Vermogensbeheer

2019

2018

Totale vermogensbeheerkosten <i>(procentueel t.o.v. vorig jaar)</i>	€ 6.591 miljoen (+6,4%)	€ 6.192 miljoen (-0,5%)
Totale transactiekosten <i>(procentueel t.o.v. vorig jaar)</i>	€ 1.336 miljoen (+7,9%)	€ 1.238 miljoen (-8,1%)
Totale VB-kosten incl. transactiekosten <i>(procentueel t.o.v. vorig jaar)</i>	€ 7.927 miljoen (+6,7%)	€ 7.430 miljoen (-1,8%)

Vermogensbeheerkosten als % van pensioenvermogen <i>(procentueel t.o.v. vorig jaar)</i>	0,46% (-2,0%)	0,47% (-2,7%)
Totale transactiekosten als % van pensioenvermogen <i>(procentueel t.o.v. vorig jaar)</i>	0,09% (-0,6%)	0,09% (-10,2%)
Totaal als % van pensioenvermogen <i>(procentueel t.o.v. vorig jaar)</i>	0,55% (-1,8%)	0,56% (-4,1%)

Beleggingsrendement als % van pensioenvermogen	17,6%	-1,2%
---	-------	-------

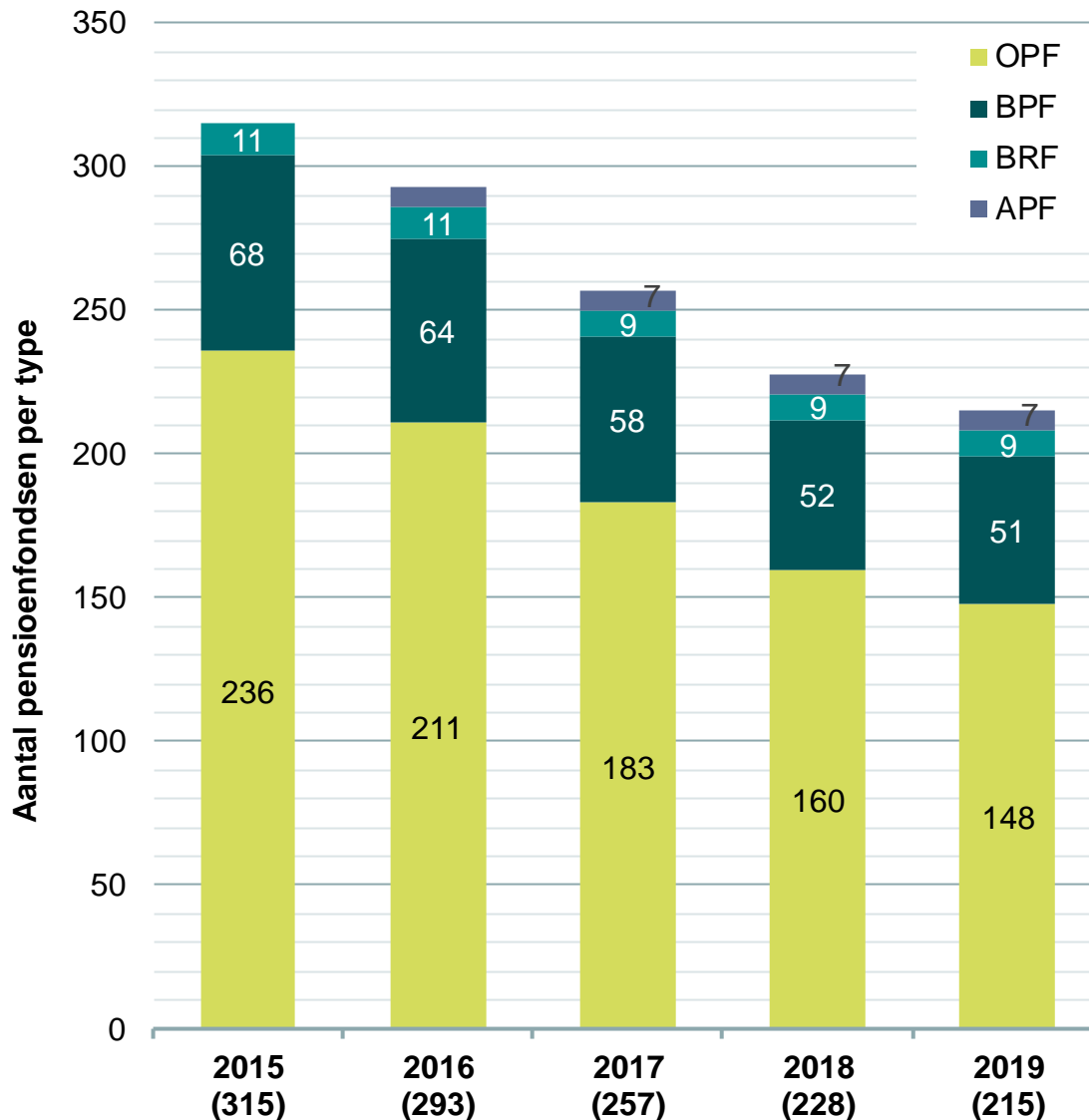

3.0 Algemene trends

3.1 Algemene trends

Aantal pensioenfondsen blijft afnemen

Per 31 december 2019 stonden er nog 215 pensioenfondsen onder toezicht van DNB. Dit zijn er 13 minder dan per einde 2018.

In 2019 verdwenen er:

- 12 ondernemingspensioenfondsen (OPF'en); en
- 1 bedrijfstakpensioenfonds (BPF).

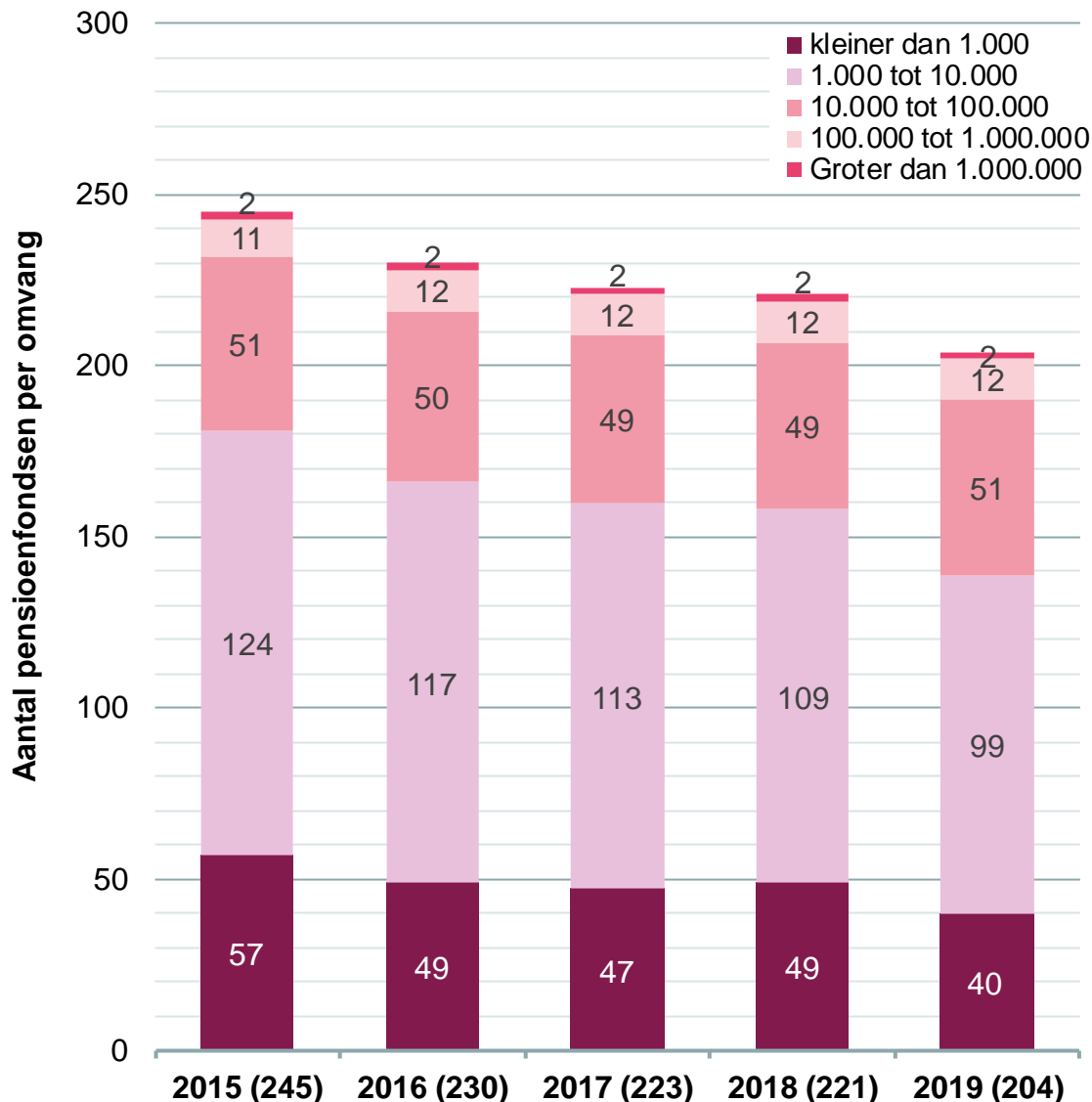
Het vervolg van dit rapport is gebaseerd op 199 pensioenfondsen¹⁾, te splitsen als volgt:

- 117 OPF'en
- 48 BPF'en
- 9 BRF'en
- 25 APF-kringen (ondergebracht bij 6 APF'en)

1) Van een deel van de 215 onder toezicht staande fondsen is geen jaarverslag beschikbaar. Dit betreft voor een groot deel pensioenfondsen met minder dan 100 deelnemers.

3.2 Algemene trends

Aantal pensioenfondsen met meer dan 100 deelnemers afgenomen

Per 31 december 2019 waren er nog 204 pensioenfondsen met meer dan 100 deelnemers, die worden gedefinieerd als het aantal actieve deelnemers plus het aantal pensioengerechtigden (*bron: DNB & inschatting LCP¹⁾*).

Het aantal fondsen met meer dan 100 deelnemers nam af met 17, ofwel 8%. Bijna een vijfde van de kleinste pensioenfondsen verdween in 2019.

Het vervolg van dit rapport is gebaseerd op 199 fondsen²⁾, qua deelnemers te splitsen als volgt:

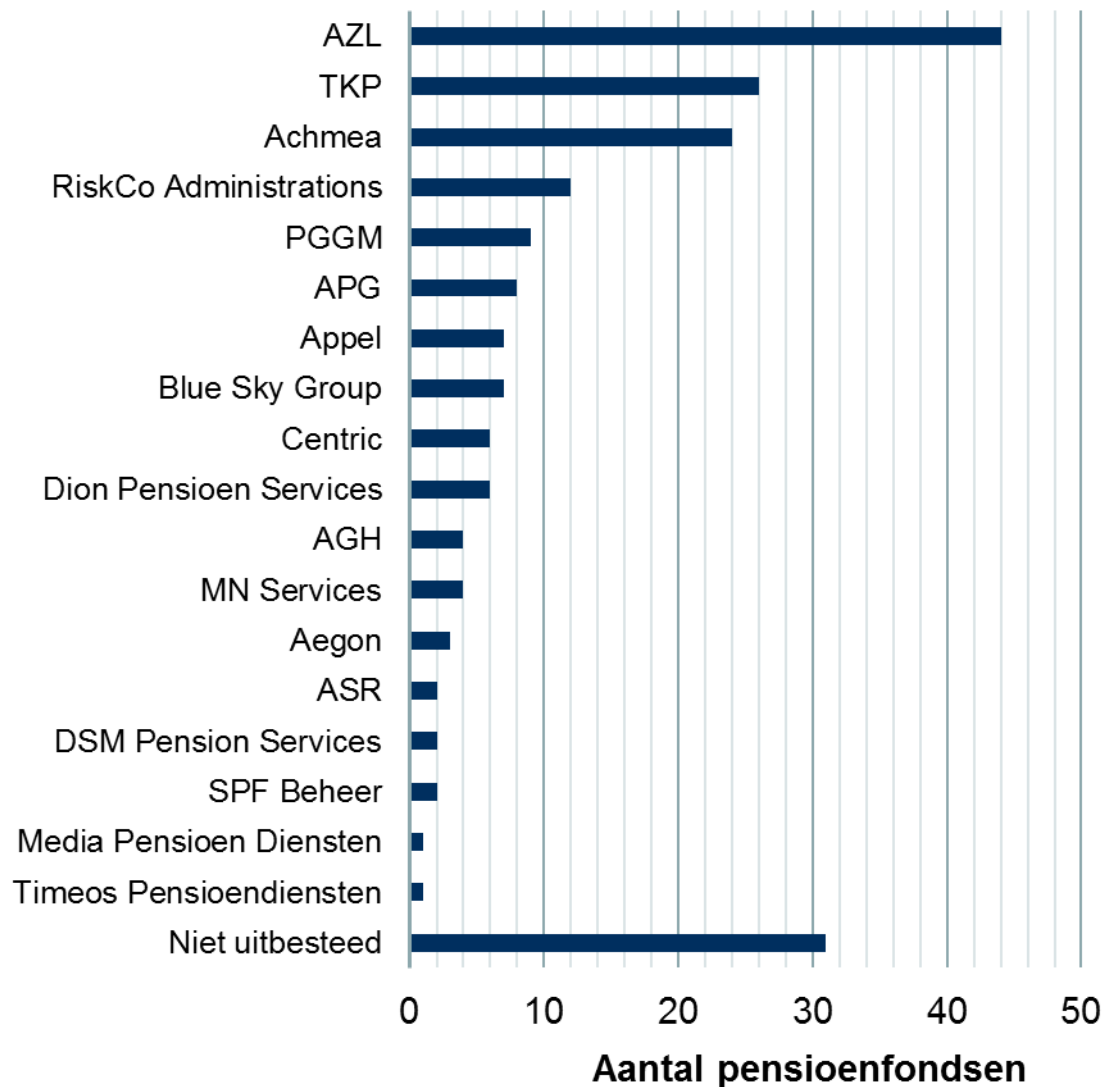
- 40 fondsen kleiner dan 1.000
- 94 fondsen tussen 1.000 en 10.000
- 51 fondsen tussen 10.000 en 100.000
- 12 fondsen tussen 100.000 en 1.000.000
- 2 fondsen groter dan 1.000.000

1) De inschatting LCP betreft alleen het jaar 2019; DNB publiceert deze gegevens pas op 17 september 2020.

2) In dit overzicht, en in het vervolg van dit rapport, worden de verschillende APF-kringen als individuele fondsen gezien.

3.3 Algemene trends

Verdeling over pensioenuitvoerders

Van de 199 door ons onderzochte fondsen voeren 31 (16%) de pensioenadministratie in eigen beheer uit.

De overige 168 pensioenfondsen hebben de administratie uitbesteed aan in totaal 18 pensioenuitvoerders. De grootste 3 pensioenuitvoerders administreren ruim de helft van deze pensioenfondsen.

Bij bijna 20% van de pensioenfondsen tot 10.000 deelnemers is de pensioenadministratie in eigen beheer. Bij de fondsen vanaf 100.000 deelnemers heeft maar 1 fonds de administratie niet uitbesteed.

Het merendeel van de pensioenfondsen die de administratie zelf uitvoeren betreffen OPF'en (25 van de 31).

3.4 Algemene trends

Indeling aantallen en vermogen

Pensioenbeheerkosten

Voor de pensioenbeheerkosten wordt een indeling gemaakt waarbij we kijken naar het **aantal deelnemers** (actieven en gepensioneerden) per eind 2019.

Aantal deelnemers	Categorie
Kleiner dan 1.000	Heel klein
1.000 – 10.000	Klein
10.000 – 100.000	Middelgroot
100.000 – 1.000.000	Groot
Groter dan 1.000.000	Heel groot

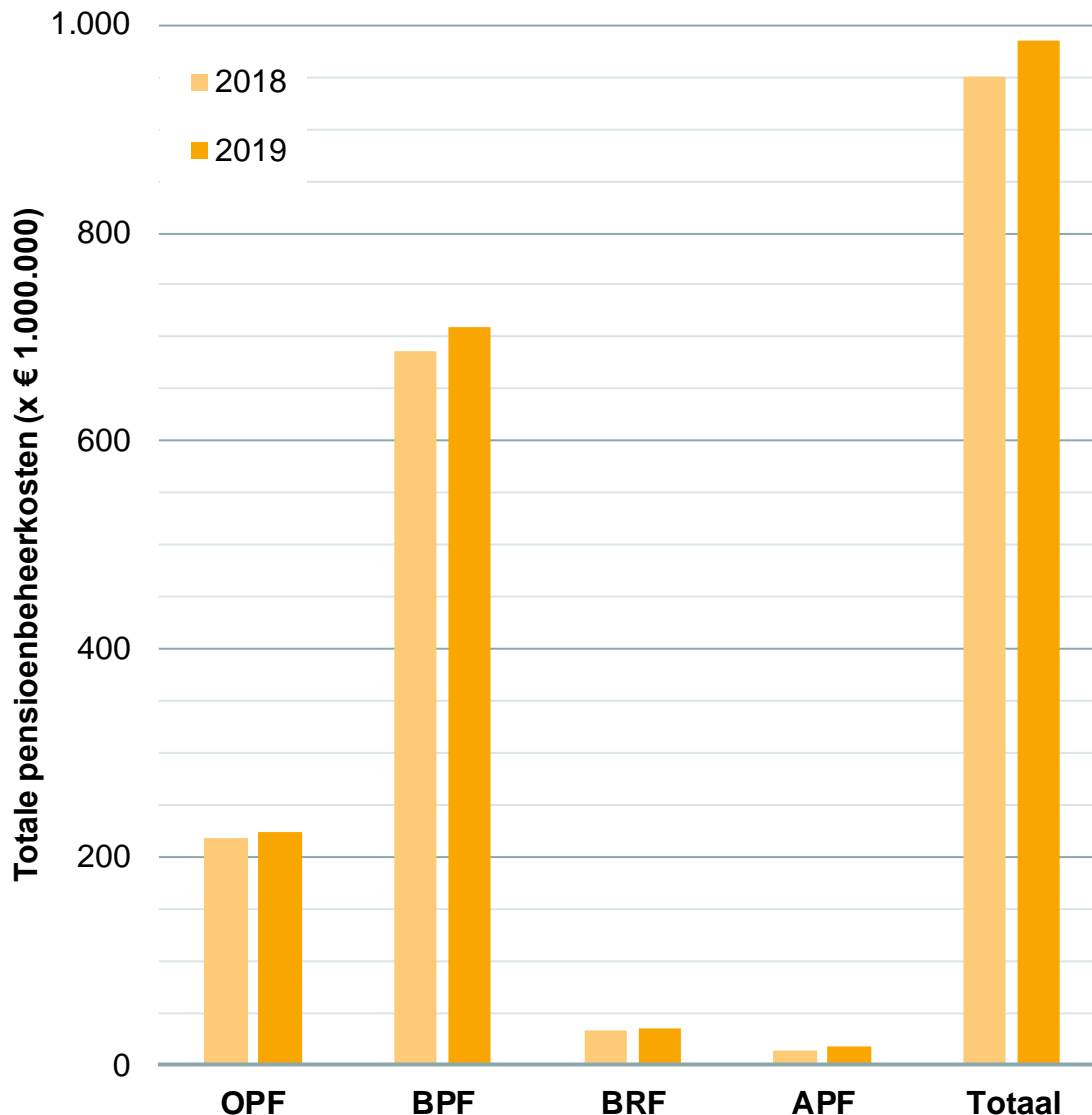
Vermogensbeheerkosten

De vermogensbeheerkosten worden gerelateerd aan het **gemiddelde pensioenvermogen** in een jaar. We hebben de pensioenfondsen ingedeeld naar pensioenvermogen conform de tabel rechts.

Pensioenvermogen	Categorie
Kleiner dan € 100 miljoen	Heel klein
€ 100 miljoen – 1 miljard	Klein
€ 1 miljard – € 10 miljard	Middelgroot
€ 10 miljard – € 100 miljard	Groot
Groter dan € 100 miljard	Heel groot

3.5 Algemene trends

Pensioenbeheerkosten naar type fonds

De totale pensioenbeheerkosten (“PB-kosten”) zijn voor de onderzochte 199 fondsen in 2019 gelijk aan **€ 985 miljoen**, 3,5% hoger dan in 2018 (€ 951 miljoen).

De gewogen pensioenbeheerkosten per deelnemer (weging met aantal deelnemers) zijn in:

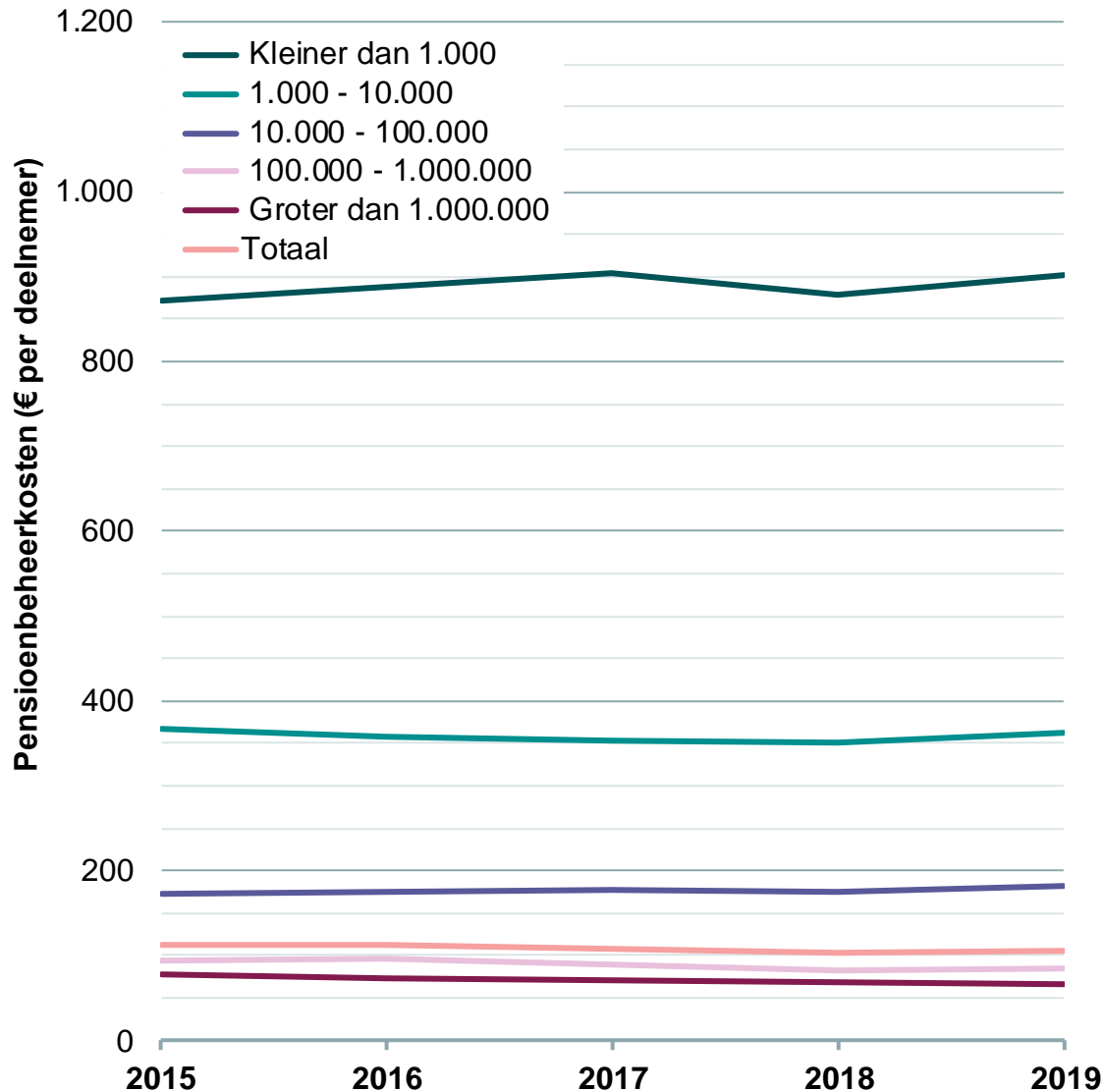
■ OPF:	€ 260 (€ 252)
■ BPF:	€ 85 (€ 85)
— BPF excl. ABP en PFZW:	€ 103 (€ 99)
■ BRF:	€ 410 (€ 408)
■ APF:	€ 239 (€ 261)
■ Totaal:	€ 106 (€ 104)
— Totaal excl. ABP en PFZW:	€ 134 (€ 130)

De totale PB-kosten 2019 zijn gelijk aan **3,1% van de ontvangen bijdragen**. Dit is een daling ten opzichte van 2018 (toen 3,2%). Belangrijke reden hiervoor is dat de bijdragen ruim 8% hoger waren in 2019.

Net als voorgaande jaren varieert de kostenontwikkeling sterk tussen de pensioenfondsen. Bij 58% van de fondsen zijn de PB-kosten per deelnemer toegenomen in 2018, met gemiddeld 23%. Bij 42% van de fondsen daalden ze, gemiddeld met bijna 6%.

3.6 Algemene trends

Pensioenbeheerkosten per deelnemer naar omvang fonds

De gemiddelde pensioenbeheerkosten per deelnemer zijn sinds 2015 bij:

- zeer kleine fondsen licht gestegen
- kleine en middelgrote fondsen gelijk gebleven
- (zeer) grote fondsen licht gedaald.

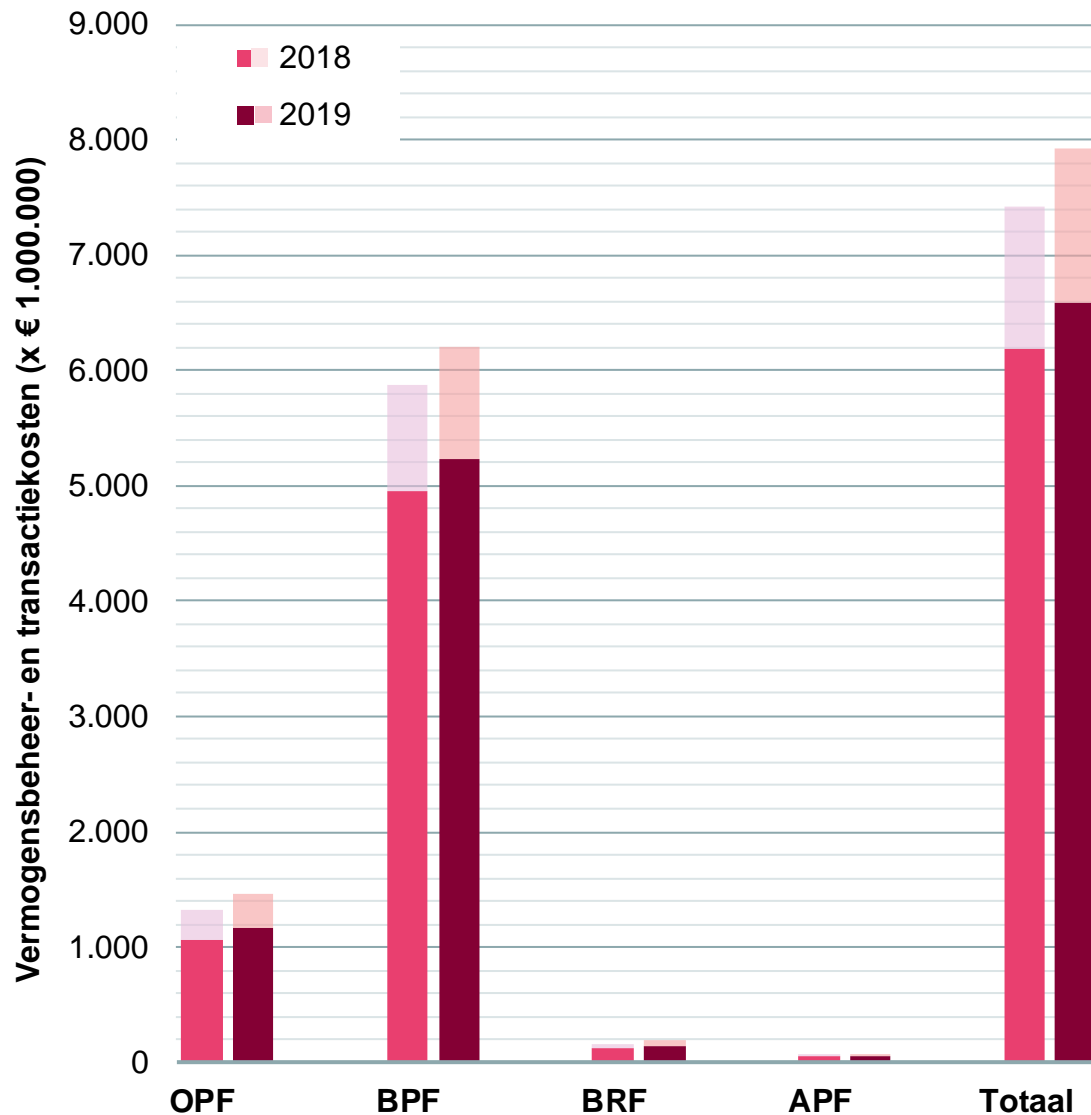
Als redenen voor de **kostenstijging** in 2019 worden regelmatig genoemd: stijging bestuur- en governancekosten, wijziging van aantallen deelnemers en wijziging wetgeving (met name IORP2).

Kostendalingen worden meestal verklaard door: wijziging van aantallen deelnemers, kostenbesparing uitvoerder en wijziging controle- en advieskosten.

Aantal deelnemers	PB-kosten p.p in 2019 (2018)
Kleiner dan 1.000	€ 902 (€ 878)
1.000 – 10.000	€ 362 (€ 352)
10.000 – 100.000	€ 182 (€ 174)
100.000 – 1.000.000	€ 86 (€ 84)
Groter dan 1.000.000	€ 65 (€ 68)

3.7 Algemene trends

Vermogensbeheer- en transactiekosten naar type fonds

De totale vermogensbeheerkosten (“VB-kosten”) inclusief transactiekosten zijn voor de 199 onderzochte pensioenfondsen in 2019 met € 496 miljoen ofwel 6,7% gestegen, van € 7.430 miljoen naar **€ 7.927 miljoen¹⁾**.

Belangrijkste oorzaak van deze stijging betreft de ontwikkeling van de **vermogensbeheerkosten**. Deze stegen in 2019 met € 398 miljoen.

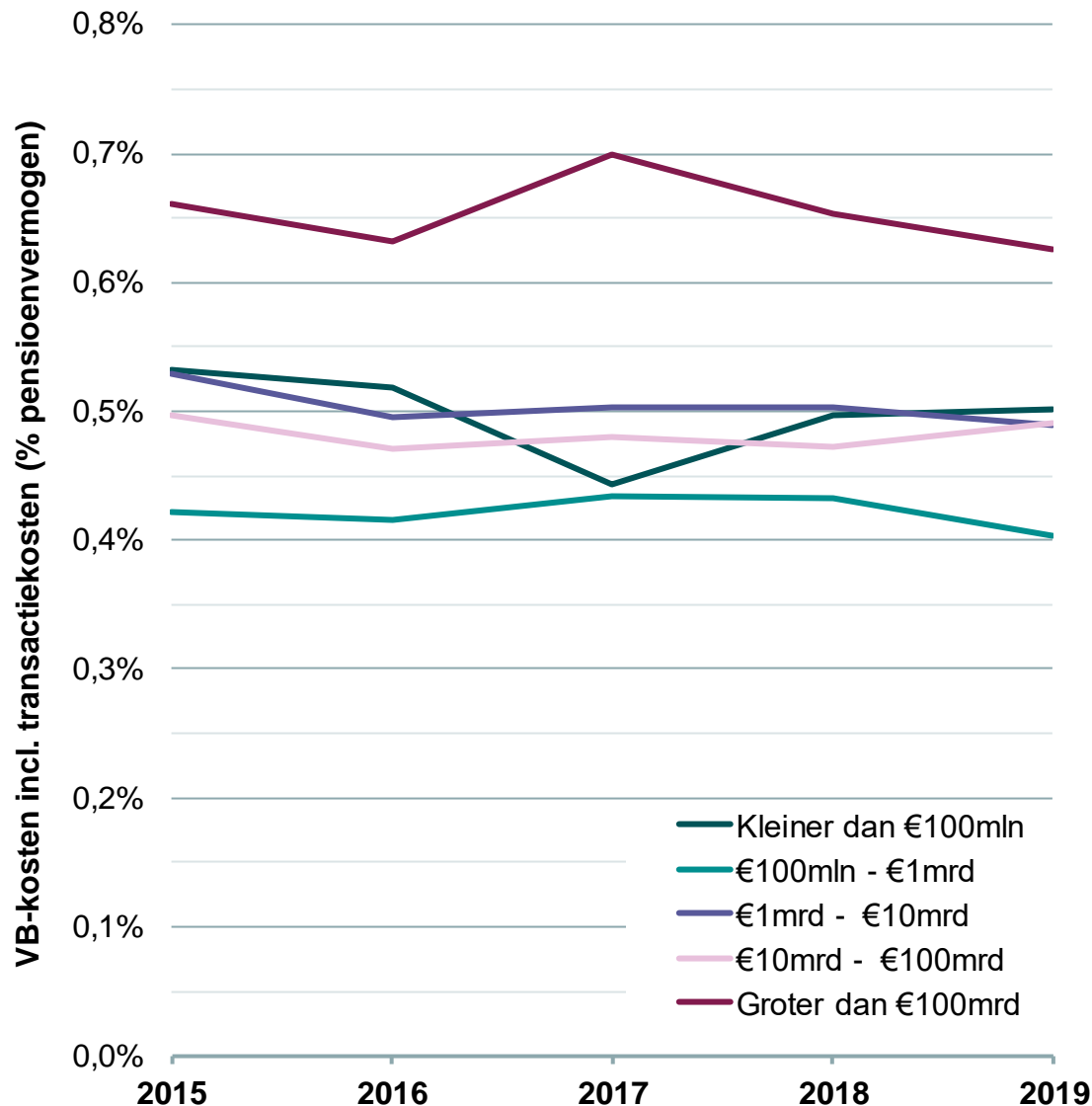
De gewogen gemiddelde VB-kosten inclusief transactiekosten (weging met pensioenvermogen) zijn in:

	2019	(2018)
■ OPF:	0,47%	(0,46%)
■ BPF:	0,57%	(0,59%)
— BPF excl. ABP en PFZW:	0,49%	(0,50%)
■ BRF:	0,56%	(0,52%)
■ APF:	0,48%	(0,44%)
■ Totaal:	0,55%	(0,56%)

1) Het onderste deel van de balken in de staafdiagram betreft de vermogensbeheerkosten, het bovenste deel de transactiekosten

3.8 Algemene trends

Vermogensbeheerkosten als percentage van het vermogen

De gemiddelde VB-kosten (incl. transactiekosten) stegen in 2019 alleen bij de grote fondsen (tot €100mrd).

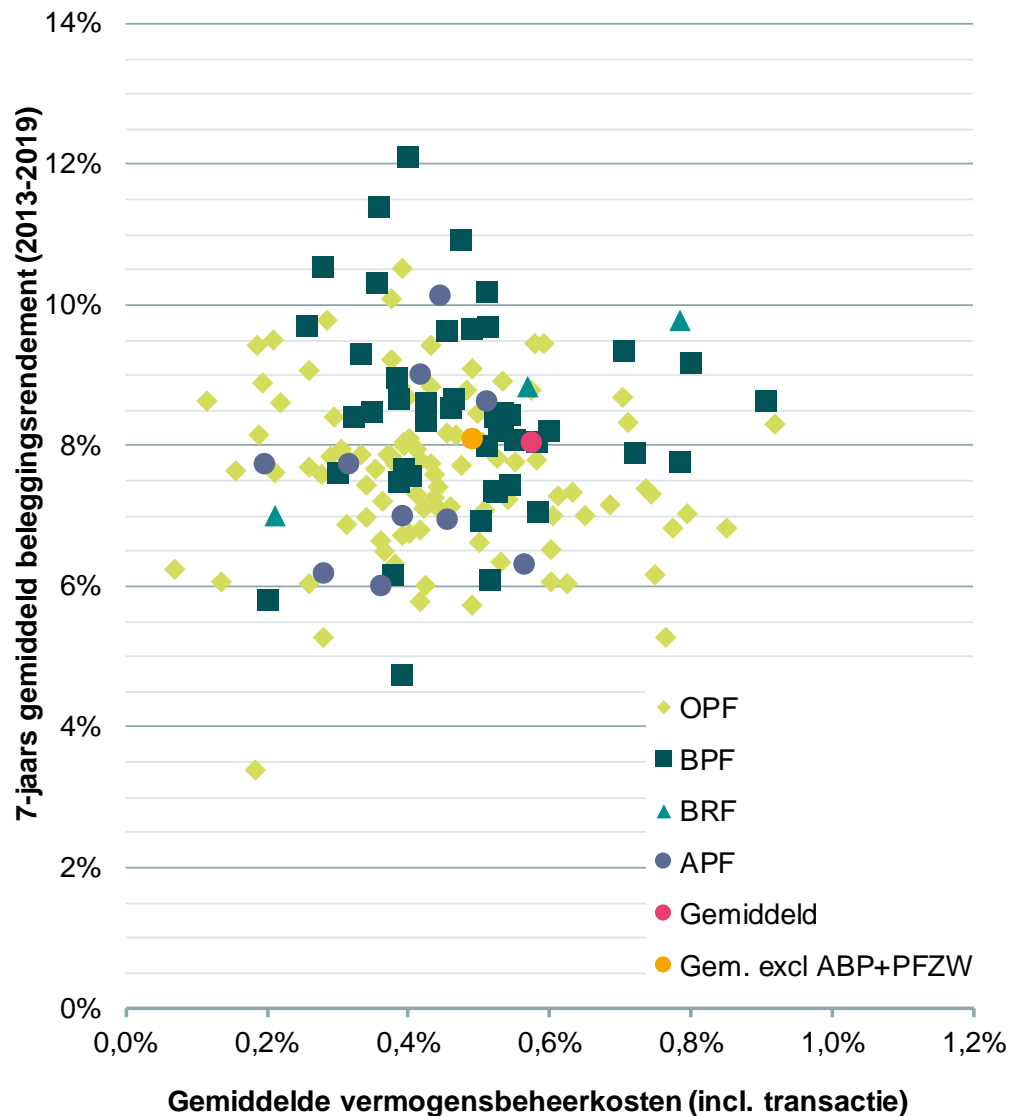
Bij 54% van de pensioenfondsen was in 2019 een daling te zien, met gemiddeld 0,05%-punt. Bij de overige fondsen stegen de kosten met gemiddeld 0,07%-punt. Omdat met name de zeer grote pensioenfondsen een kostendaling kenden van 0,02%, daalden de totale kosten per saldo met **0,01%-punt**.

Als verklaring voor de gewijzigde kosten worden door de fondsen de prestatievergoedingen en de transactiekosten genoemd, maar ook wijzigingen in de beleggingsmix en een hoger belegd vermogen.

Pensioenvermogen	Vermogensbeheer- en transactiekosten 2019
Kleiner dan € 100 miljoen	0,37% / 0,14%
€ 100 miljoen – € 1 miljard	0,33% / 0,08%
€ 1 miljard – € 10 miljard	0,39% / 0,10%
€ 10 miljard – € 100 miljard	0,40% / 0,09%
Groter dan € 100 miljard	0,53% / 0,09%
Totaal	0,46% / 0,09%

3.9 Algemene trends

Vermogensbeheerkosten versus gerealiseerd rendement

In de periode 2013 tot en met 2019 zijn door 168 pensioenfondsen de vermogensbeheerkosten en het gerealiseerde rendement gepubliceerd.

Het gewogen meetkundig gemiddelde rendement in de 7-jaarsperiode van deze fondsen is gelijk aan **8,0%** per jaar, waarbij de gewogen gemiddelde kosten gelijk waren aan **0,57%** (roze stip in grafiek). Zonder ABP en PFZW zijn de kosten 0,49%, bij een rendement van 8,1% (oranje stip).

Over de 7-jaarsperiode is, op totaalniveau, geen verband te constateren tussen de gemaakte VB-kosten en de gerealiseerde beleggingsrendementen.

Pensioenvermogen	Rendement 2019 ¹
Kleiner dan € 100 miljoen	19,7%
€ 100 miljoen – € 1 miljard	18,1%
€ 1 miljard – € 10 miljard	16,6%
€ 10 miljard – € 100 miljard	18,2%
Groter dan € 100 miljard	17,5%
Totaal	17,6%

1) De percentages betreffen het gewogen gemiddelde beleggingsrendement in 2019 van 194 pensioenfondsen. 5 fondsen hebben geen beleggingsrendement gerapporteerd. Voor zover dat inzichtelijk gemaakt is in het jaarverslag, is het nettorendement gehanteerd.

4.0 Detailanalyse 2019

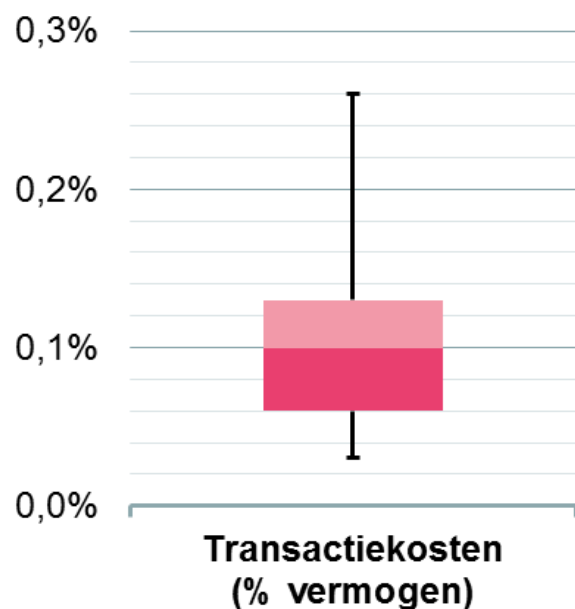

4.0 Detailanalyse 2019

Uitleg gehanteerde figuren

Op de volgende pagina's wordt op detailniveau inzicht gegeven in de pensioenbeheerkosten, de behaalde rendementen en de beleggingskosten van de pensioenfondsen in ons onderzoek. Voor de volledigheid merken we op dat de getoonde cijfers betrekking hebben op [kalenderjaar 2019](#).

De resultaten worden getoond door middel van spreidingsdiagrammen. Deze leggen we uit aan de hand van een voorbeeld dat betrekking heeft op de transactiekosten:

- De mediaan van de transactiekosten ligt op 0,10%. Dit betekent dat de helft van de pensioenfondsen lagere transactiekosten heeft, terwijl de andere helft van de fondsen hogere kosten heeft.
De mediaan is niet hetzelfde als het (gewogen) gemiddelde, dat we doorgaans in deze rapportage vermelden. Bij het gemiddelde wegen we met het pensioenvermogen (of met het aantal deelnemers), waardoor grotere pensioenfondsen meer bepalend zijn voor het gemiddelde dan de kleinere fondsen.
- In het voorbeeldfiguur heeft 25% van de fondsen transactiekosten tussen 0,06% en 0,10% van het pensioenvermogen (hier de donkerroze balk). Voor 25% van de fondsen waren deze kosten tussen 0,10% en 0,13% (lichtroze balk). De helft van de pensioenfondsen heeft dus transactiekosten tussen 0,06% en 0,13% van het gemiddelde pensioenvermogen.
- De laagste transactiekosten die gerapporteerd zijn bedragen 0,03% (onderkant zwarte lijn), terwijl de hoogste transactiekosten gelijk zijn aan 0,26% (bovenkant zwarte lijn).

4.1 Detailanalyse 2019

Pensioenbeheer: Omschrijving kosten

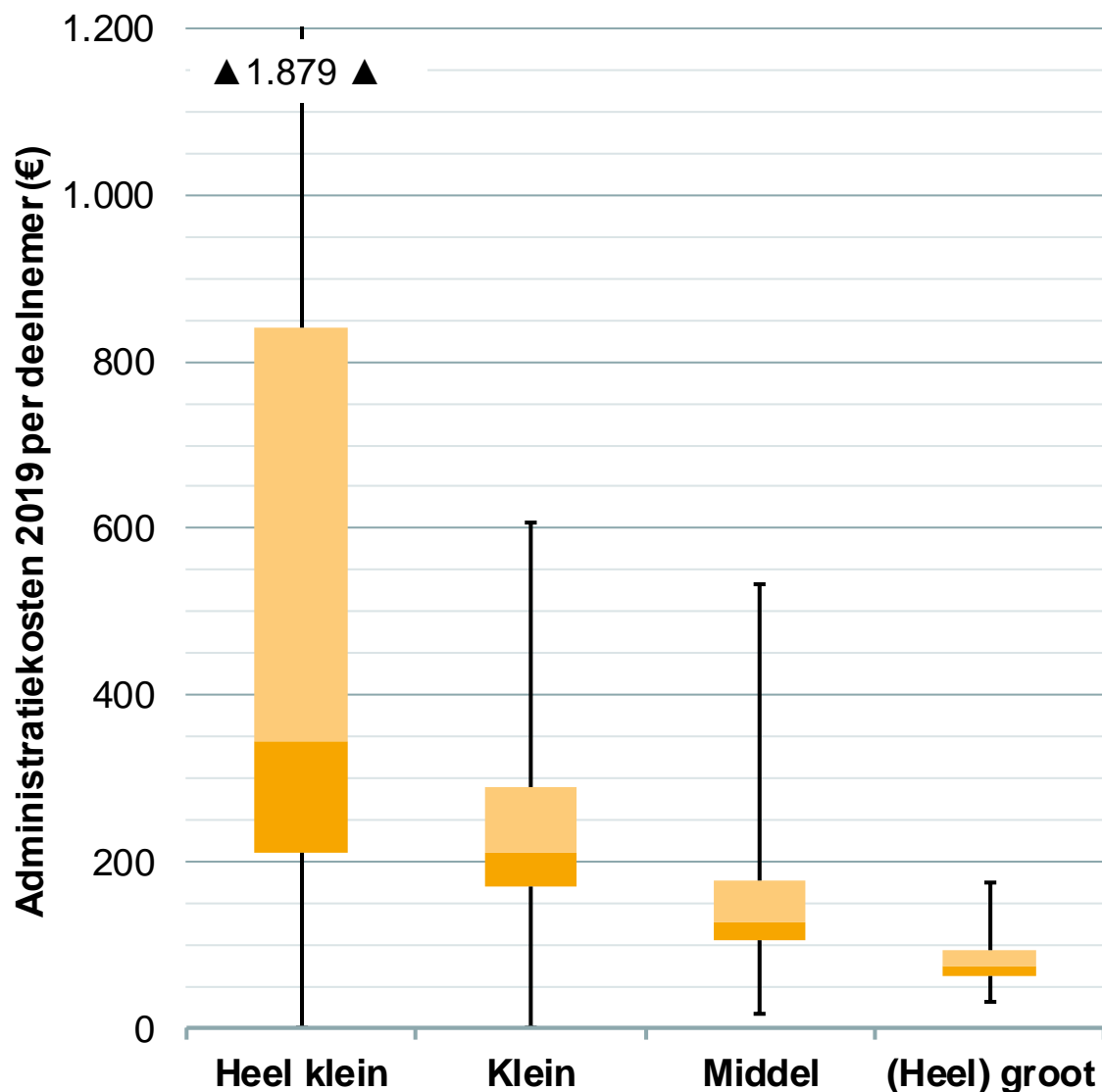
De pensioenbeheerkosten zijn door ons onderverdeeld in de volgende categorieën:

- Tot de **administratiekosten** behoren de kosten die direct te maken hebben met de deelnemer- en rechtenadministratie, de financiële administratie, de premie-inning en uitbetaling van de pensioenen, alsmede de communicatie met de belanghebbenden en aangesloten sponsor(en). Ook de gerapporteerde huurlasten vallen onder de administratiekosten.
- De **controle- en advieskosten** betreffen onder andere de kosten van de adviserend actuaris en de certificerend actuaris, de kosten van juridisch en fiscaal advies en van communicatie-advies.
- De kosten van de **accountantscontrole** worden separaat getoond, aangezien pensioenfondsen wettelijk verplicht zijn deze separaat te vermelden in de jaarrekening.
- Onder **overige kosten** vallen onder andere de bestuurskosten, de kosten van het toezicht door DNB en AFM, contributies etc.
- Een aantal fondsen maakt gebruik van de mogelijkheid om een deel van de PB-kosten aan te merken als vermogensbeheerkosten, bijvoorbeeld als sprake is van een eigen beleggingsafdeling. We maken de gerapporteerde **allocatie naar VB-kosten** separaat inzichtelijk, tenzij een pensioenfonds zelf al inzichtelijk heeft gemaakt op welke van de bovenstaande categorieën deze kostenverschuiving naar VB-kosten betrekking heeft.

In de praktijk blijkt dat de administratiekosten sterk gerelateerd zijn aan het aantal deelnemers. Op de volgende pagina tonen we de administratiekosten daarom in euro's per deelnemer, net als de allocatie naar VB-kosten. De controle- en advieskosten, de accountantskosten en de overige kosten zijn vrijwel niet afhankelijk van het aantal deelnemers. Deze kosten worden daarom uitgedrukt in eurobedragen.

4.1 Detailanalyse 2019

Pensioenbeheer: Administratiekosten per deelnemer

De hele kleine pensioenfondsen, met € 902 aan gemiddelde PB-kosten per deelnemer (zie pagina 14), hebben ook veruit de hoogste administratiekosten per deelnemer. De variatie binnen deze groep is erg groot.

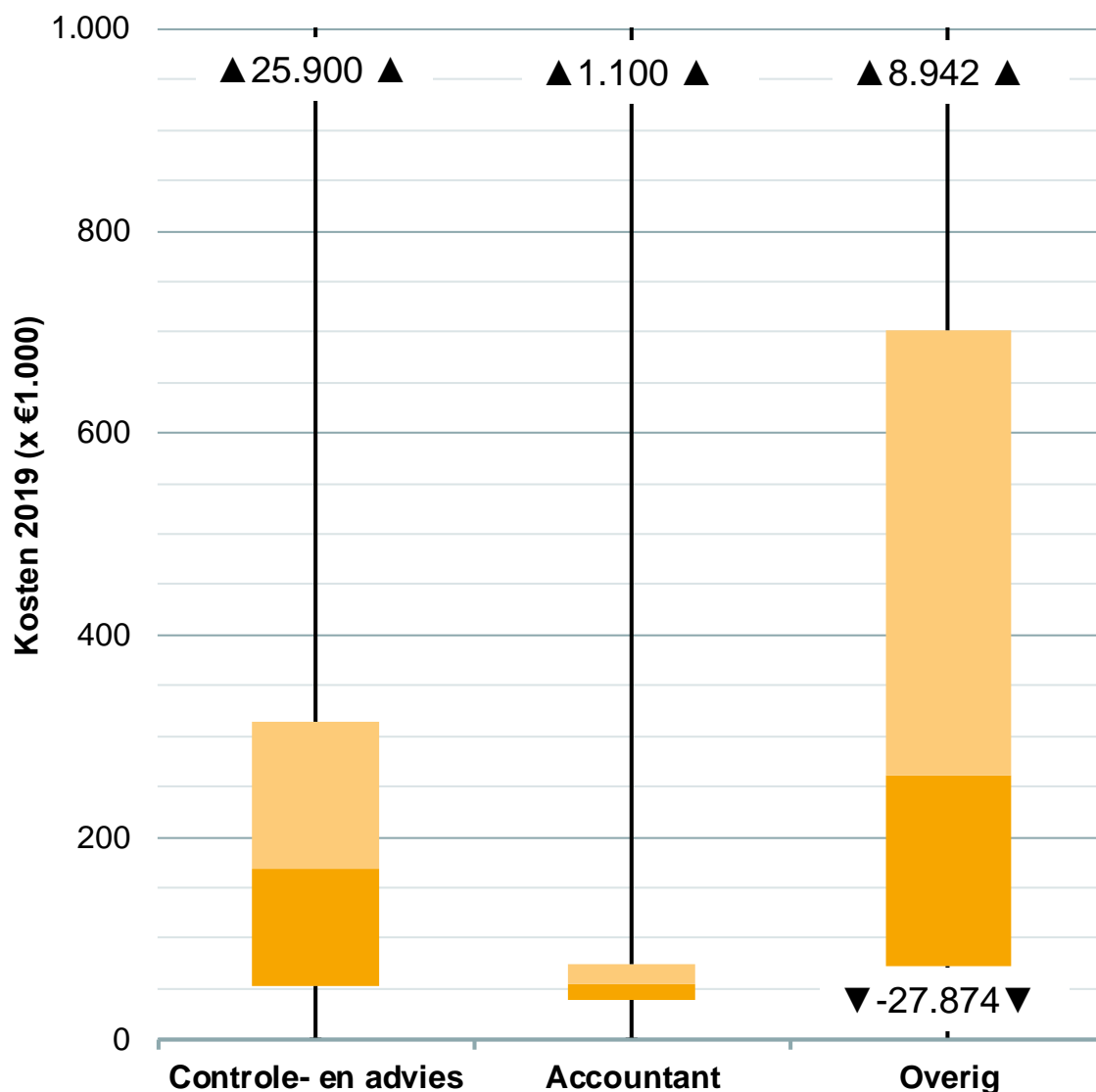
De administratiekosten per deelnemer nemen af naarmate de pensioenfondsen groter zijn. Ook de spreiding wordt minder.

Bij de middelgrote en grote fondsen bestaan de PB-kosten per deelnemer voor het grootste deel uit administratiekosten (79% respectievelijk 89%), terwijl dit bij kleine fondsen 60% betreft en bij heel kleine fondsen slechts 46%.

Ten opzichte van 2018 zijn de administratiekosten p.p. met bijna **0,5% gedaald** in 2019 (vorig jaar was de daling bijna 4%). De administratiekosten p.p. bij de kleine en heel grote fondsen daalden met circa 3%. Bij de overige fondsoorten stegen de administratiekosten p.p. in 2019 gemiddeld in de range 1% tot 4%.

4.1 Detailanalyse 2019

Pensioenbeheer: Controle- en advies-, accountant- en overige kosten

Alle pensioenfondsen hebben soortgelijk controle- en advieswerk nodig. Ook maken alle fondsen kosten voor de accountant. Uit de figuur, die inzicht geeft in de gerapporteerde kosten van alle 199 fondsen, blijkt dat de hieraan bestede uitgaven een behoorlijke spreiding vertonen.

De overige kosten betreffen kosten die niet onder de andere kostensoorten zijn verantwoord. Een aantal pensioenfondsen rapporteert hieronder waarschijnlijk de allocatie van een deel van de pensioenbeheerkosten naar vermogensbeheerkosten. Per saldo ontstaan hierdoor regelmatig negatieve overige kosten.

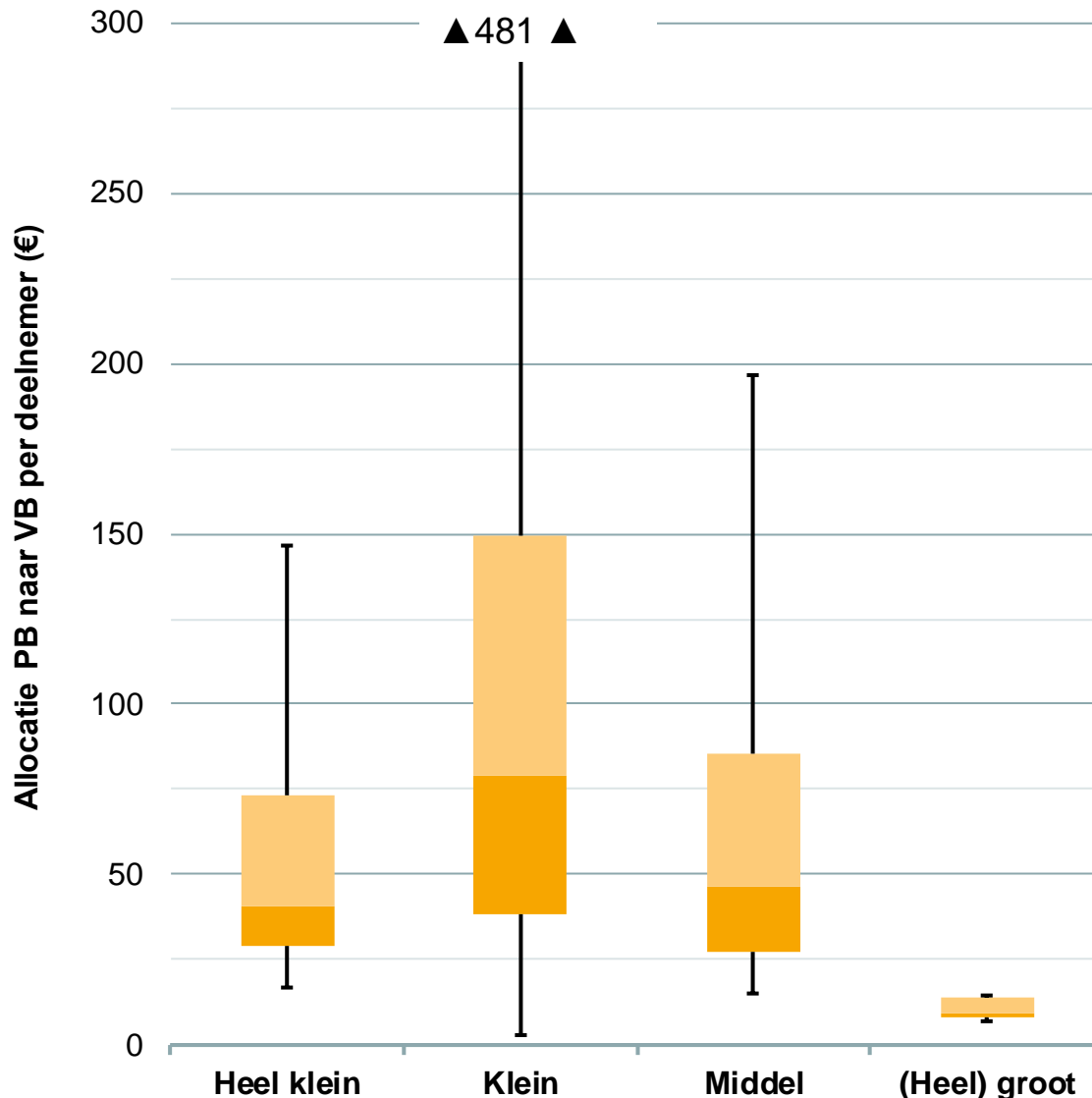
Ten opzichte van 2018 zijn de diverse kosten als volgt gewijzigd¹⁾:

- de controle- en advieskosten **+16%**
- de accountantskosten **+3%**
- de overige kosten **+12%**

1) Deze vergelijking betreft de gewogen gemiddelde kosten per deelnemer in 2019 ten opzichte van 2018, per kostencategorie

4.1 Detailanalyse 2019

Pensioenbeheer: Allocatie naar VB-kosten, per deelnemer

Van de 199 pensioenfondsen hebben **63 fondsen** een allocatie naar VB-kosten verantwoord in het bestuursverslag, zonder dat duidelijk is gemaakt onder welk type PB-kosten deze oorspronkelijk waren geschaard. In de grafiek worden de verschoven bedragen, omgezet als kosten per deelnemer, voor deze 63 fondsen getoond.

Het aantal pensioenfondsen dat in 2019 pensioenbeheerkosten deels aan vermogensbeheerkosten alloceert is:

- 10% voor de categorie “heel klein”
- 31% voor de categorie “klein”
- 43% voor de categorie “middel”
- 44% voor de categorie “(heel) groot”

In totaal is in 2019 **€ 95,7 miljoen** van de PB-kosten gealloceerd aan vermogensbeheer (2018: € 89,4 miljoen). Dit is **8,9% van de totale PB-kosten** vóór allocatie.

4.2 Detailanalyse 2019

Vermogensbeheer: Omschrijving kosten

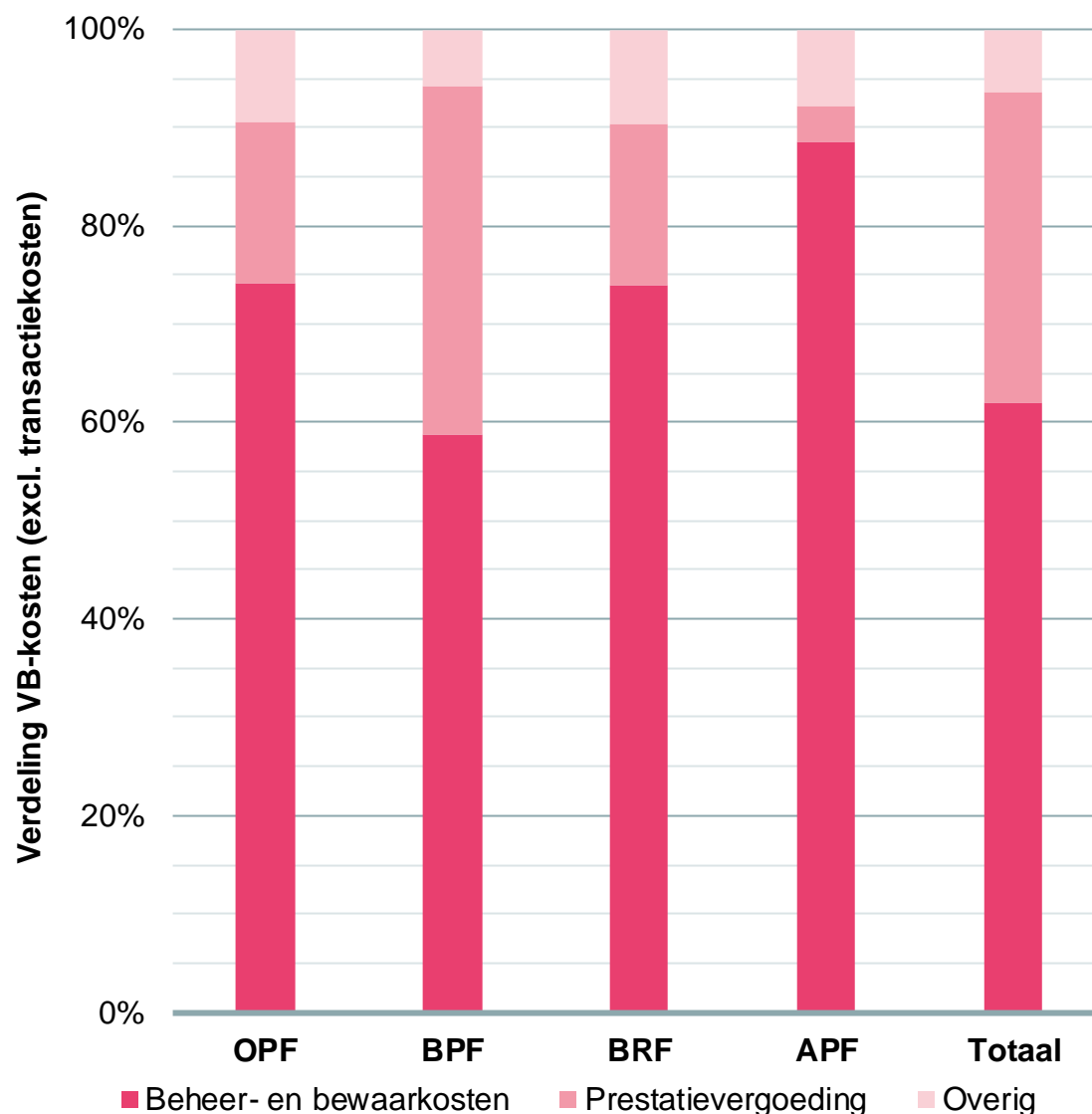
De vermogensbeheerkosten zijn door ons onderverdeeld in de volgende categorieën:

- Tot de **beheer- en bewaarkosten** behoren vergoedingen voor fiduciair beheer, beheerkosten managers en bewaarloon
- De **prestatieafhankelijke vergoedingen**
- **Overige kosten**, waaronder de allocatie vanuit de pensioenbeheerkosten

Daarnaast worden de **transactiekosten** als aparte categorie gepresenteerd.

4.2 Detailanalyse 2019

Vermogensbeheer: Verdeling totale kosten

Net als voorgaande jaren is in 2019 bij de BPF'en een aanzienlijk groter deel (36%) van de vermogensbeheerkosten gerelateerd aan prestatieafhankelijke vergoedingen dan bij de OPF'en (17%), BRF'en (16%) en APF'en (4%).

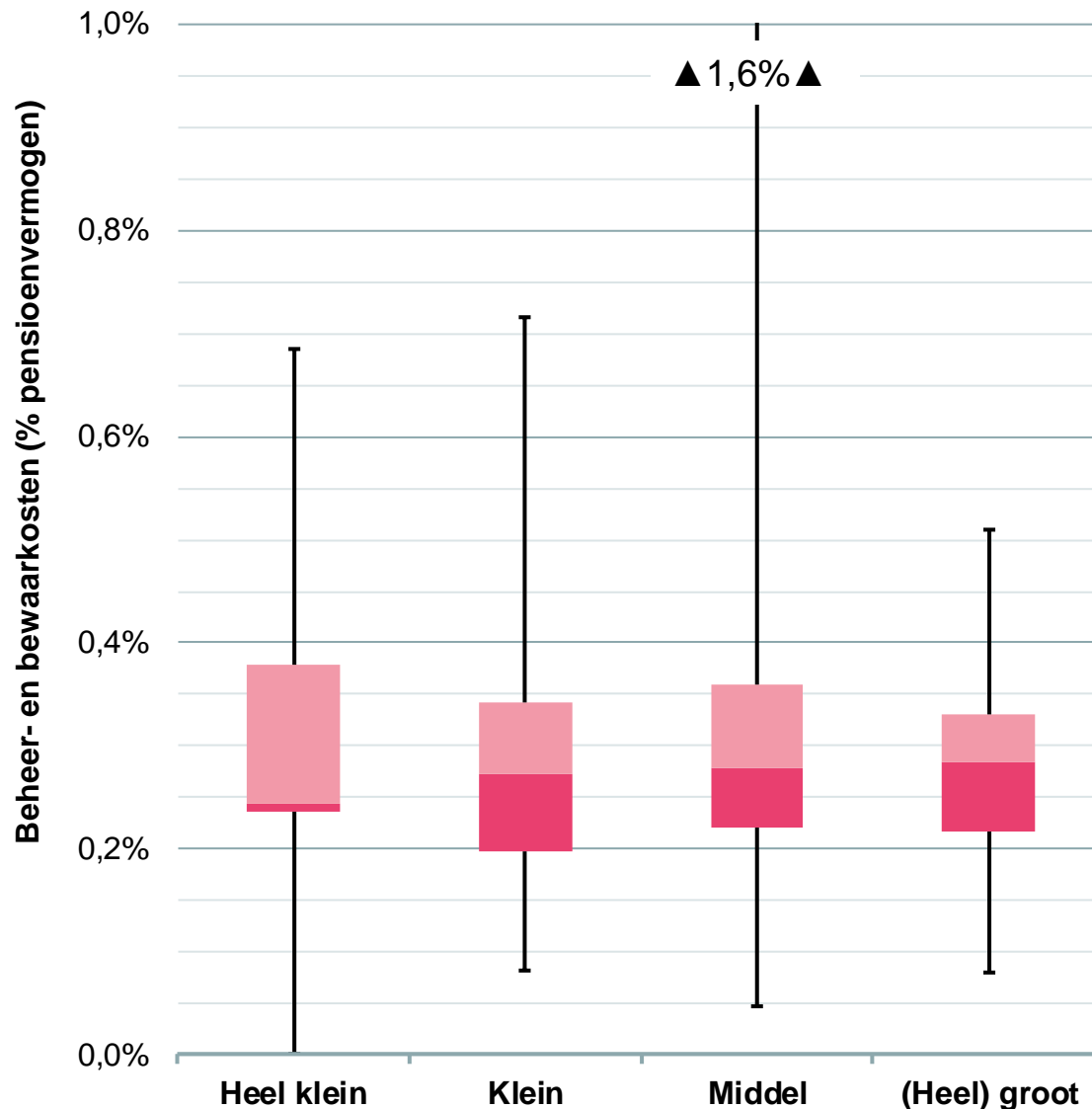
De totale vermogensbeheerkosten 2019 (2018) per type pensioenfonds, exclusief transactiekosten, worden getoond in onderstaande tabel.

Type fonds	VB-kosten (x € 1 miljoen)
OPF	€ 1.165 (€ 1.057)
BPF	€ 5.230 (€ 4.962)
BRF	€ 139 (€ 120)
APF	€ 57 (€ 53)
Totaal	€ 6.591 (€ 6.192)

De totale vermogensbeheerkosten stegen in 2019 met € 399 miljoen, een toename van 6,4% ten opzichte van 2018.

4.2 Detailanalyse 2019

Vermogensbeheer: Beheer- en bewaarkosten

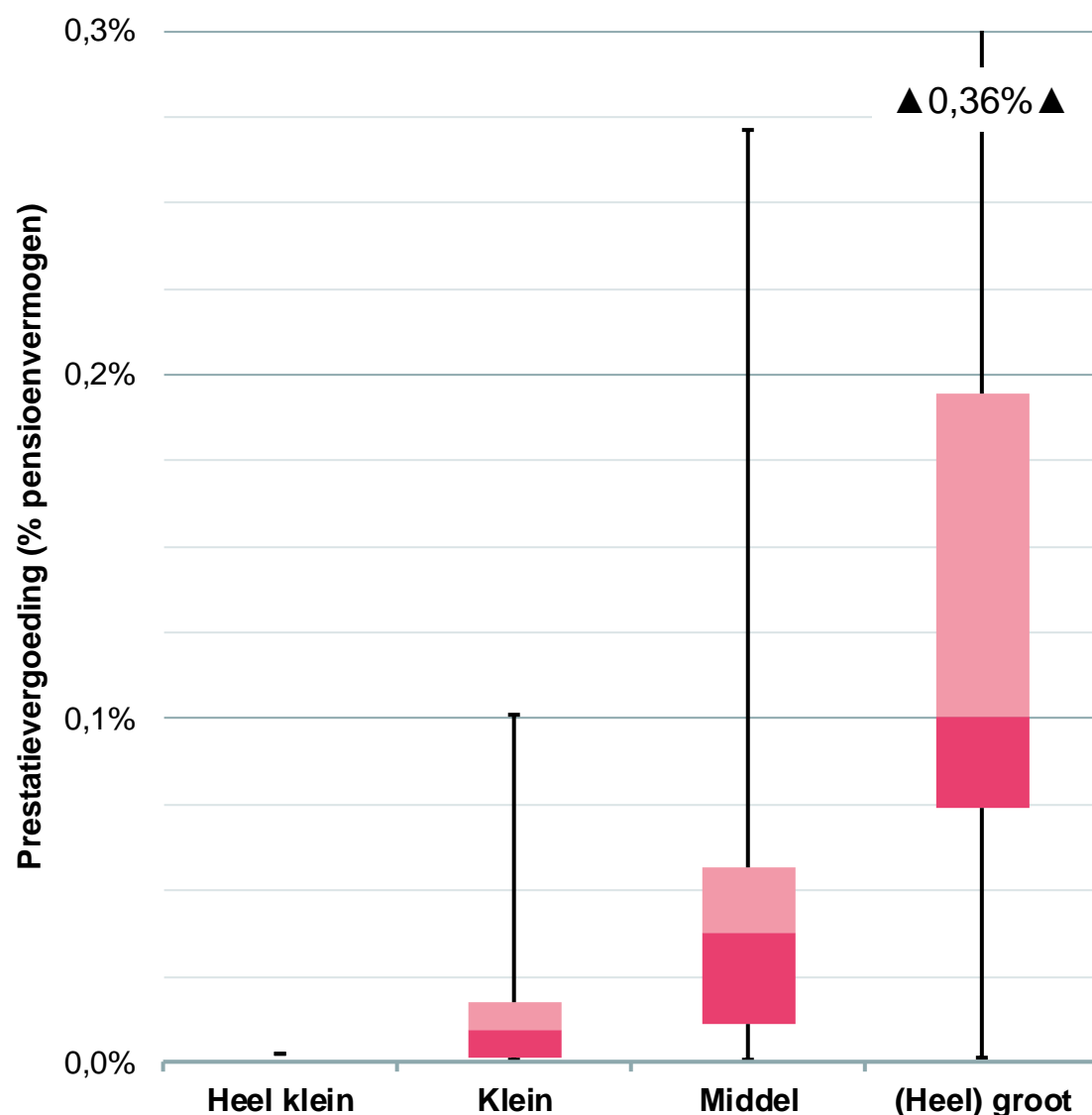
De mediaan van de beheer- en bewaarkosten 2019 liggen voor elke categorie tussen 0,25% en 0,32%. De spreiding is aanzienlijk, vooral bij de categorieën “Klein” en “Middel”. Twee “Heel kleine” pensioenfondsen en één “Kleine” pensioenfondsen hebben de beheer- en bewaarkosten niet gerapporteerd.

Met de beheer- en bewaarkosten was in 2019 een bedrag van bijna € 4,1 miljard gemoeid, bijna 7% meer dan in 2018.

Gemiddeld bedroegen de beheer- en bewaarkosten 0,28% van het gemiddeld belegde pensioenvermogen in 2019, 0,01%-punt minder dan in 2018.

4.2 Detailanalyse 2019

Vermogensbeheer: Prestatievergoedingen

Van de 199 pensioenfondsen hebben **62 fondsen** prestatieafhankelijke vergoedingen gerapporteerd. Dit kan verdeeld worden in:

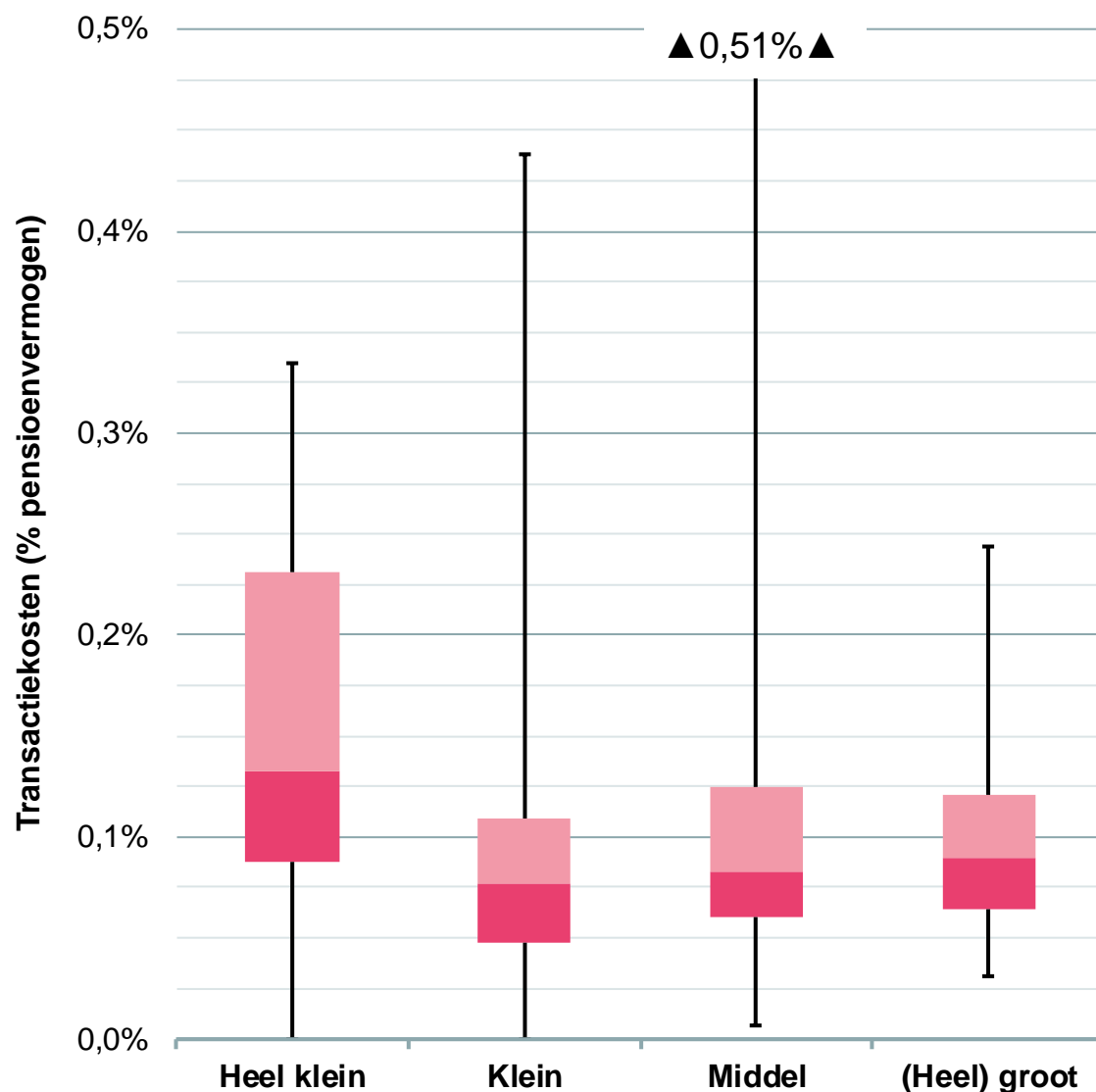
- 0% in de categorie “heel klein”
- 16% in de categorie “klein”
- 41% in de categorie “middel”
- 70% in de categorie “(heel) groot”

De grafiek toont de verdeling van de prestatievergoedingen 2019 voor de 62 pensioenfondsen die een dergelijke vergoeding hebben vermeld. De totale prestatievergoedingen waren in euro's ruim **7%** hoger dan in 2018 en ze betreffen **0,14%** van het vermogen.

Pensioenvermogen	Prestatievergoeding 2019 (2018) x €1 miljoen	
Kleiner dan € 100 miljoen	€ 0	(€ 0)
€ 100 miljoen – € 1 miljard	€ 2	(€ 2)
€ 1 miljard – € 10 miljard	€ 77	(€ 68)
€ 10 miljard – € 100 miljard	€ 533	(€ 432)
Groter dan € 100 miljard	€ 1.468	(€ 1.446)
Totaal	€ 2.080	(€ 1.948)

4.3 Detailanalyse 2019

Transactiekosten

Van de 199 pensioenfondsen hebben 196 fondsen (98%) transactiekosten vermeld in het jaarverslag. De gerapporteerde kosten, als percentage van het gemiddelde pensioenvermogen, nemen toe naarmate de fondsen groter zijn. De gemiddelden in onderstaande tabel zijn daarom hoger dan de medianen.

De totale transactiekosten 2019 bedragen € 1.336 miljoen, een stijging van € 98 miljoen ofwel 7,9% ten opzichte van 2018.

De transactiekosten betreffen gemiddeld 0,09% van het gemiddelde pensioenvermogen, en is daarmee op afronding na gelijk gebleven aan 2018.

Pensioenvermogen	Transactiekosten 2019 (2018)
Kleiner dan € 100 miljoen	0,14% (0,15%)
€ 100 miljoen – € 1 miljard	0,08% (0,09%)
€ 1 miljard – € 10 miljard	0,10% (0,10%)
€ 10 miljard – € 100 miljard	0,09% (0,09%)
Groter dan € 100 miljard	0,09% (0,09%)
Totaal	0,09% (0,09%)

*5.0 Kostenverantwoording
in bestuursverslag*

5.1 Kostenverantwoording in bestuursverslag

Toelichting

Kostenverantwoording is meer dan alleen een opsomming van cijfers. In het bestuursverslag kan het bestuur een toelichting geven met een duiding van de kostenontwikkeling en een eigen oordeel over de hoogte van de uitvoeringskosten. Hierbij kan uiteraard een link worden gelegd met de door het pensioenfonds ontplooiden activiteiten. In aanvulling daarop kan een vergelijking worden gegeven met een externe benchmark, iets waarop AFM en DNB al enige tijd aandringen.

In dit kader is door ons nagegaan in hoeverre de jaarverslagen van pensioenfondsden hieraan voldoen. De meting is gedaan op basis van een 14-tal aspecten waarbij een deel objectief kan worden gemeten en het voor een deel een subjectieve beoordeling betreft.

Deze meting is geen oordeel, maar is bedoeld om een indruk te geven van de kostenverantwoording in de jaarverslagen van Nederlandse pensioenfondsden.

5.2 Kostenverantwoording in bestuursverslag

Verantwoording van algemene kostenaspecten

Algemene kostenaspecten	2019	2018
3 kostenratio's conform Pensioenfederatie "✓" indien de 3 kostenratio's zijn vermeld in het jaarverslag en op de aanbevolen wijze zijn berekend	64%	64%
3 kostenratio's in kerncijfers "✓" indien de 3 kostenratio's expliciet zijn opgenomen in de kerncijfers	25%	23%
Kostenverantwoording heeft duidelijke locatie in jaarverslag "✓" indien de verantwoording over de uitvoeringskosten een goed vindbare plek in het jaarverslag heeft, bij voorkeur een eigen paragraaf (of paragrafen) waarnaar in de inhoudsopgave verwezen wordt	100%	99%

5.3 Kostenverantwoording in bestuursverslag

Verantwoording van pensioenbeheerkosten

Kosten pensioenbeheer	2019	2018
Toelichting aanwezig "✓" indien een toelichting wordt gegeven op de pensioenbeheerkostenratio; we zouden graag zien dat hier een toelichting wordt gegeven op de teller en de noemer van de kostenratio	52%	48%
Vergelijking met voorgaand jaar, inclusief verschilverklaring "✓" indien een kwalitatieve toelichting wordt gegeven op verschillen met vorig jaar; ook op gelijk gebleven kosten kan een toelichting gegeven worden	78%	63%
Vergelijking met externe benchmark "✓" indien de pensioenbeheerkosten zijn afgezet tegen de kosten van representatieve pensioenfondsen	34%	27%
Bestuursoordeel over kostenniveau "✓" indien in het bestuursverslag een (onderbouwd) oordeel van het bestuur is opgenomen over de hoogte van de pensioenbeheerkosten	18%	13%
Inzicht in toerekening PB- aan VB-kosten "✓" indien toegelicht is òf en hoeveel pensioenbeheerkosten zijn toegerekend aan vermogensbeheerkosten, inclusief een onderbouwing van de verdeelsleutel	40%	28%

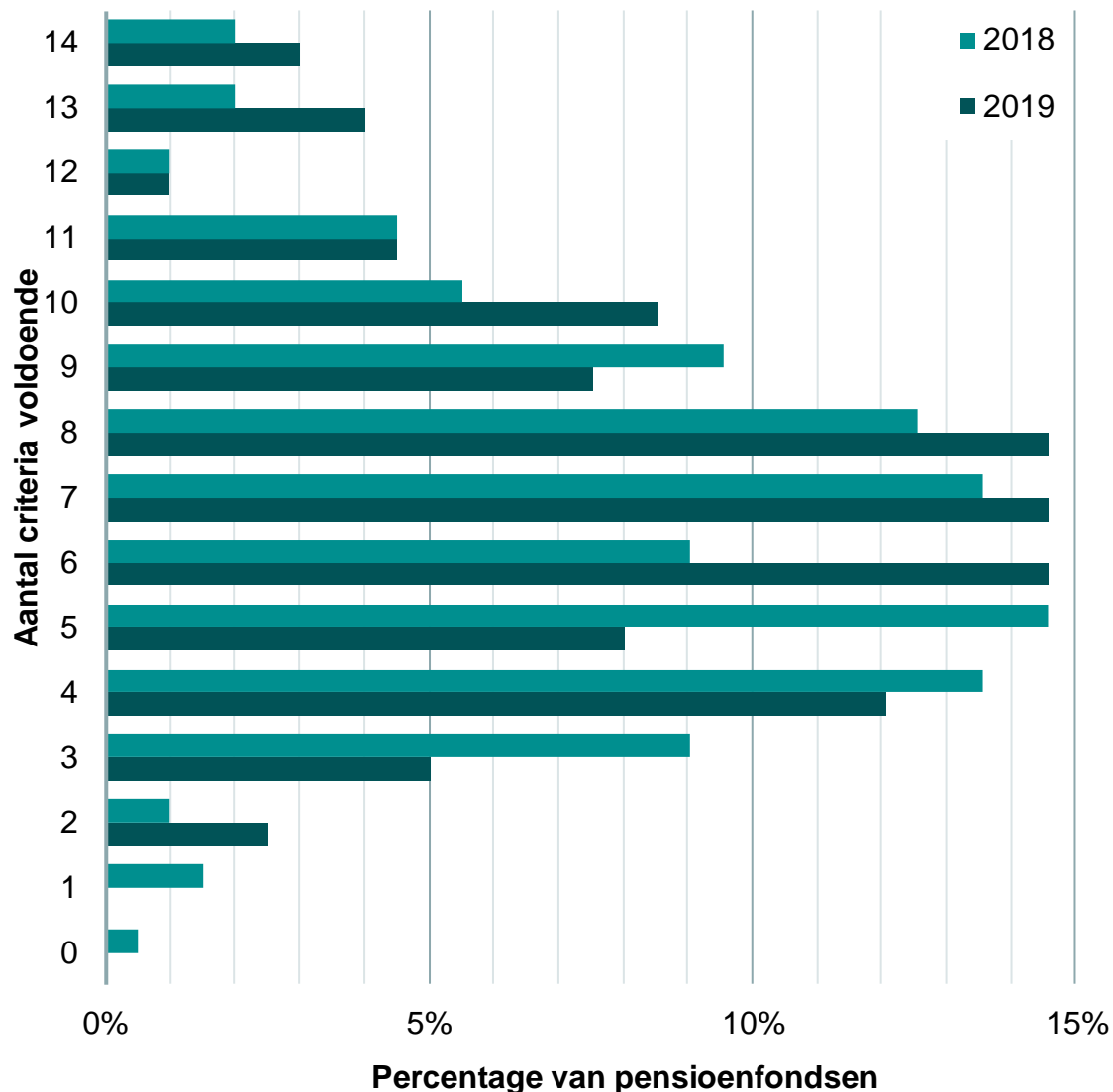
5.4 Kostenverantwoording in bestuursverslag

Verantwoording van vermogensbeheerkosten

Kosten vermogensbeheer	2019	2018
Toelichting aanwezig "✓" indien een toelichting wordt gegeven op de vermogensbeheer- en transactiekosten (toelichting op teller en noemer van ratio)	67%	65%
Vergelijking met voorgaand jaar, inclusief verschilverklaring "✓" indien een kwalitatieve toelichting wordt gegeven op verschillen met vorig jaar; ook op gelijk gebleven kosten kan een toelichting gegeven worden	73%	70%
Vergelijking met externe benchmark "✓" indien de kosten zijn afgezet tegen die van representatieve pensioenfondsen	37%	30%
Bestuursoordeel over kostenniveau "✓" indien in het bestuursverslag een (onderbouwd) oordeel van het bestuur is opgenomen over de hoogte van de vermogensbeheer- en transactiekosten	18%	16%
Inzicht in kosten per beleggingscategorie "✓" indien bij de kostenverantwoording <i>in het bestuursverslag</i> ook inzicht wordt gegeven in de hoogte van de kosten per beleggingscategorie, bij voorkeur als % van het gemiddeld belegd vermogen in die categorie	81%	80%
Link tussen kosten, rendement en/of risico "✓" indien het pensioenfonds een (onderbouwd) verband legt tussen de gemaakte kosten, het behaalde (over)rendement en/of de risicobeheersing	40%	39%

5.5 Kostenverantwoording in bestuursverslag

Mate van kwalitatieve kostenverantwoording in het bestuursverslag

De grafiek toont het aantal criteria waarvoor door de 199 pensioenfondsen in 2019 een voldoende is behaald.

58% van de fondsen heeft een voldoende behaald op ten minste 7 criteria. Het landelijk gemiddelde is **7,2 criteria voldoende** (dit was 6,6 in 2018).

Sinds 2015 voert LCP deze kwalitatieve analyse uit. De verantwoording over de uitvoeringskosten van pensioenfondsen is gemiddeld genomen vooruit gegaan. Een vergelijking met voorgaande jaren en met een benchmark worden steeds vaker uitgevoerd (bij ruim een derde). Een echt oordeel van het bestuur over het gerealiseerde kostenniveau in het jaarverslag gebeurt echter nog weinig. Hier valt dus nog veel te winnen door de pensioenfondsen.

Er zijn gelukkig goede voorbeelden te vinden. Zo hebben de pensioenfondsen van [Avery Dennison](#), [DSM Nederland](#), [Grontmij](#), [SABIC](#), [Wolters Kluwer Nederland](#), en het [Molenaarspensioenfonds](#) een voldoende behaald op alle 14 criteria. Daarnaast zijn er nog 8 pensioenfondsen, met 13 criteria voldoende, die ook behoren tot de top qua kwalitatieve kostenverantwoording.

*6.0 Effect premie en behaald
rendement op
dekkingsgraad 2019*

6.0 Effect premie en rendement op dekkingsgraad

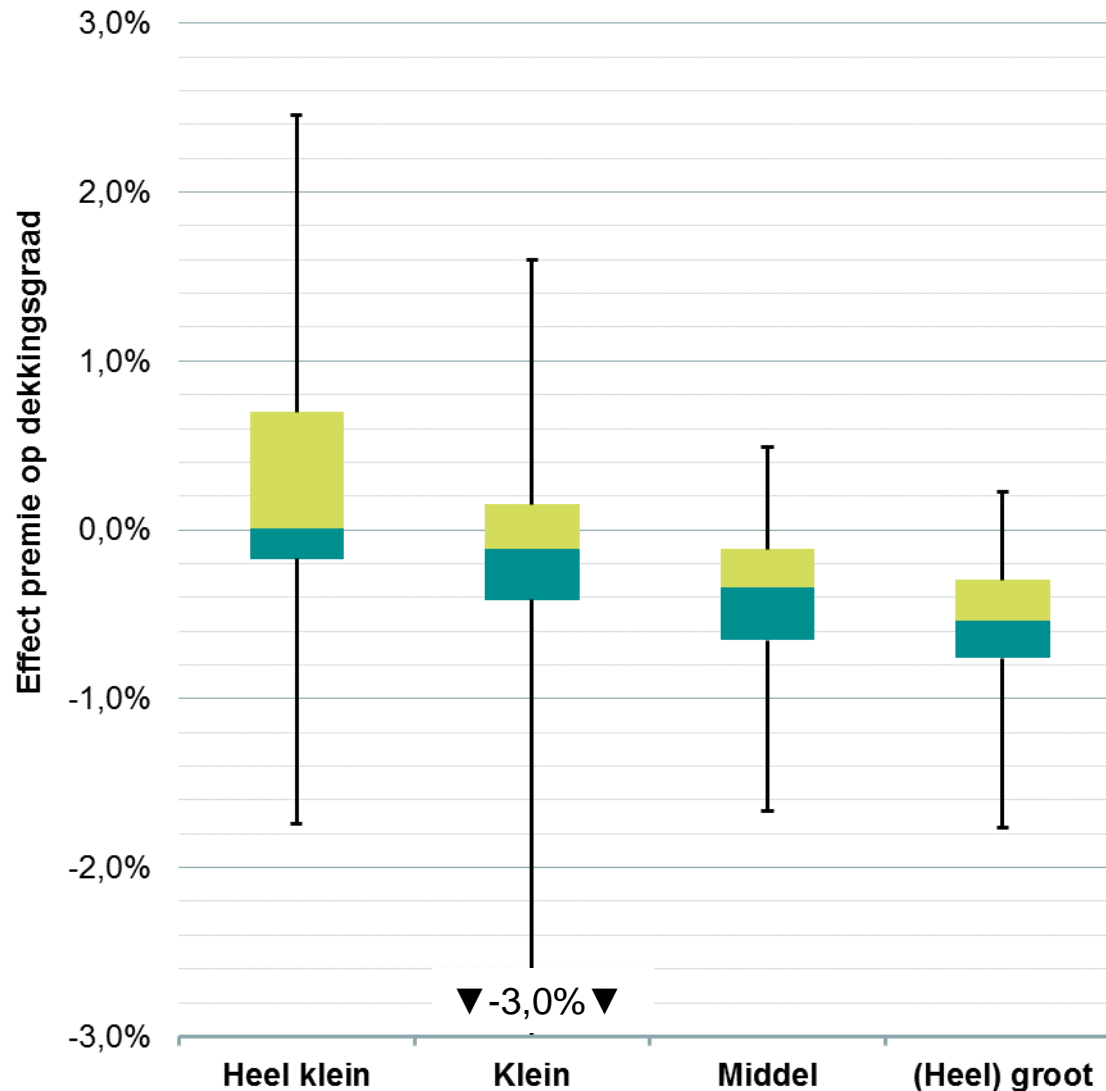

Bram van den Langenberg
Consultant - Actuary
LCP Netherlands

Analyse van de diverse kostensoorten bij pensioenfondsen is interessant; het gaat immers om miljarden euro's van deelnemers. Het is daarbij belangrijk om de gemaakte kosten af te wegen tegen de geleverde prestaties. Zo kunnen hogere beleggingskosten te verdedigen zijn als er structureel hogere rendementen worden behaald. Wel moet beseft worden dat de behaalde beleggingsrendementen van pensioenfondsen vooral iets zeggen wanneer ze gerelateerd worden aan het rendement dat nodig is om de stijging van de pensioenverplichtingen bij te houden. Daarom besteden we ook aandacht aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Dit doen we in onze Pensioenfonds Performance (publicatie elk kwartaal) en in dit rapport.

6.1 Effect premie op dekkingsgraad 2019

PDG bij OPF'en en APF'en hoger dan bij BPF'en en BRF'en

Er gelden restricties voor de feitelijke premie. De feitelijke premie kan lager zijn dan de actuariel benodigde premie. De mate waarin de feitelijke premie toereikend is om de nieuwe opbouw te financieren, wordt gemeten met de premiedekkingsgraad (PDG). De gemiddelde gewogen PDG in 2019 was als volgt:

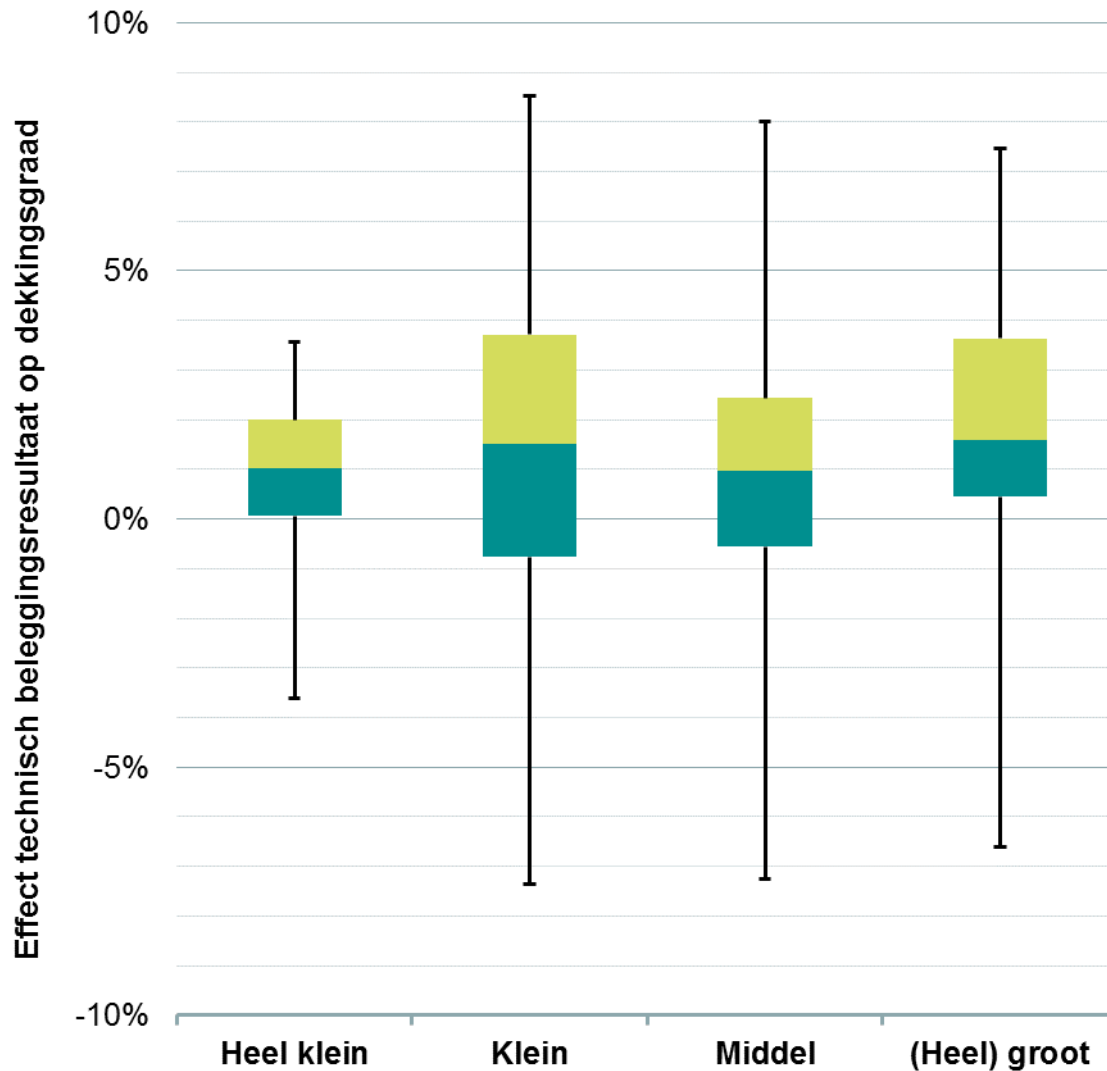
- 98% bij OPF'en
- 81% bij BPF'en
- 87% bij BRF'en
- 105% bij APF'en

Bij een PDG onder de actuele dekkingsgraad leidt de combinatie van premie-inleg en inkoop van pensioen tot een verslechtering van de dekkingsgraad.

De figuur toont het effect van premie-inleg en inkoop op de actuele dekkingsgraad in 2019. Bij grotere pensioenfondsen heeft de premie een groter negatief effect. In totaal werd in 2019 per saldo € 6,1 miljard uit het eigen vermogen van pensioenfondsen gehaald doordat de premie voor pensioenopbouw ontoereikend was. Dit betreft bijna 20% van de feitelijke premie.

6.2 Effect rendement op dekkingsgraad 2019

Technisch beleggingsresultaat in 2019

Bijna alle pensioenfondsen beleggen hun vermogen om de mogelijkheid te creëren om de pensioenen te verhogen. De balans is hierdoor gevoelig voor beleggingsrendement en renteontwikkeling. Het technisch beleggingsresultaat betreft het behaalde beleggingsrendement ten opzichte van de benodigde intrest en het effect van de wijziging van de marktrente op de technische voorzieningen.

Een positief beleggingsrendement kan alsnog leiden tot een negatief technisch beleggingsresultaat als de technische voorzieningen harder stijgen door de ontwikkeling van de marktrente.

De figuur toont het effect van het technisch beleggingsresultaat op de actuele dekkingsgraad in 2019. Bij grotere pensioenfondsen heeft dit resultaat een groter positief effect. In totaal steeg het eigen vermogen van pensioenfondsen in 2019 met circa **€ 24 miljard** vanwege het technisch beleggingsresultaat, terwijl het behaalde beleggingsrendement € 231 miljard positief was.

Contactinformatie & gebruik van ons werk

Jeroen Koopmans

Partner

Jeroen.Koopmans@lcpnl.com

+31 6 50 999 120

Johan van Soest

Senior Consultant - Actuary

Johan.vanSoest@lcpnl.com

+31 6 53 733 998

Bram van den Langenberg

Consultant - Actuary

Bram.vandenLangenberg@lcpnl.com

+31 6 82 335 393

Linda van Houten

Actuarial Specialist

Linda.vanHouten@lcpnl.com

+31 30 256 76 30

De informatie in dit rapport en de daaruit getrokken conclusies zijn gebaseerd op wat een geïnformeerde lezer kan halen uit de jaarverslagen van de pensioenfondsen. Bij (schijnbare) inconsistenties in een jaarverslag is het pensioenfonds verzocht om een verklaring te geven. Dit is gebeurd bij enkele pensioenfondsen.

Hoewel alles in het werk is gesteld om ervoor te zorgen dat de informatie in dit rapport nauwkeurig is, aanvaardt LCP geen enkele aansprakelijkheid voor eventuele fouten of voor handelingen van derden.

Dit rapport mag gereproduceerd worden in zijn geheel of in delen, zonder toestemming vooraf, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Bekijk een volledige lijst van onze diensten op www.lcpnl.com.